

REGLEMENTAREA JURIDICĂ A PARTICIPĂRII CETĂȚENILOR LA ADMINISTRARE PRIN INTERMEDIUL REPREZENTANȚILOR LOR

Veaceslav SCRIPNIC,
doctorant

SUMMARY

This article express juridical regulation of participation of the citizens for administration of intermediary its representatives and some necessary changes according to the author on purpose to democratize (liberalize) that process.

REZUMAT

Articolul dat redă procesul reglementării juridice a participării cetățenilor la administrare prin intermediul reprezentanților lor și unele remanieri necesare în viața autorului în scopul democratizării procesului indicat.

Ar fi fost ideal dacă întregul popor ar participa direct la procesul de conducere a societății, la procesul de adoptare a legilor și la organizarea executării lor. Luînd în considerație faptul că statele nu pot crea condiții pentru ca întregul popor să legifereze, să ia decizii asupra unor probleme etc., a apărut necesitatea de a găsi o soluție adecvată de participare a persoanei la administrare, și anume: prin reprezentanții pe care îi desemnează. Aceasta înseamnă că poporul deleghează exercitarea dreptului ce îi revine unor reprezentanți ai săi aleși pe bază de alegeri libere. Aceștia dispun de dreptul, în numele celor ce i-au ales, de a rezolva problemele societății și ale statului, conform constituției. Astfel se creează în societate organisme de guvernământ: Parlamentul, Președinția, Guvernul.

Constituția Republicii Moldova în art. 60 stipulează că: „Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova și unica autoritate legislativă a statului”, ceea ce înseamnă că parlamentul trebuie să exprime voința întregului popor, ea găsindu-și obârșia în suveranitatea națională,

în puterea poporului. În această calitate parlamentul trebuie să reprezinte întreaga societate, și nu o parte din ea.

Din prevederile Constituției reiese că din momentul delegării deputatului în parlament, el urmează să activeze în interes propriu sau partinic, ci în numele poporului și pentru popor. De facto, noi ne ciocnim de realitatea că partidul de guvernământ își îndeplinește doar programul său.

Plus la aceasta, în virtutea faptului că parlamentul nu este un simplu organ reprezentativ al poporului, ci este organul său reprezentativ suprem, reiese că partidul de guvernământ, avînd majoritatea în parlament, promovează legile care îi convin acestui partid, dar nu întregului popor. Or parlamentul este unica autoritate legislativă în Republica Moldova. Reiese că cetățeanul care nu a votat partidul de guvernământ nu mai poate pretinde la o adoptare a legii pe care a sperat-o el.

Puterea executivă în Republica Moldova, conform constituției, se realizează pe plan organizațional și funcțional cu un caracter bicefal, adică prin două autorități: președin-

5. А. А. Мусаткина. *Финансовая ответственность как вид юридической ответственности*. В: Журнал российского права, № 10, 2005.

6. Ю. А. Крохина. *Теоретические основы финансово-правовой ответственности*. В: Журнал российского права, № 3, 2004.

7. В. Н. Кудрявцев. *Закон, поступок, ответственность*. Москва: Наука, 1986.

8. M. Langer. *Practical International Tax Planning*. New York, 1979.

9. А. А. Гогин. *Проблемы налоговой ответственности*. Тольятти: ВУИТ, 2003.

10. О. Е. Щербакова. *Государственно-властные принуждения за совершение налогового правонарушения: постановка проблемы*. В: Банковское право, 2003.

11. Р. Л. Хачатуров, Р. Г. Ягудян. *Юридическая ответственность*. Тольятти: МаБиБД, 1995.

12. Д. В. Винницкий. *Принципы добросовестности и злоупотребления правом в сфере налогообложения*. В: Право и экономика, № 11, 2003.

13. L. Varas. *Răspunderea și sancțiunea juridică*. București: Lumina Lex, 1997.

14. D. Baltag. *Teoria răspunderii juridice: aspecte doctrinare, metodologice și practice*. Teză de doctor habilitat în drept. Chișinău, 2008.

15. Д. А. Липинский. *Формы реализации юридической ответственности*. Тольятти, 1999.

16. В. М. Сырых. *Теория государства и права*. Москва: Юстицинформ, 2006.

tele Republicii Moldova și guvernul, care, fără a se subordona una celeilalte, exercită atribuții proprii, de natură administrativă, anume precizate de lege. Între aceste două autorități sînt statornicite numai raporturi de colaborare și de participare în exercitarea unora dintre atribuțiile prevăzute de constituție.

Dreptul persoanei de a alege președintele Republicii Moldova. Instituția președintelui Republicii Moldova a fost instituită în anul 1990. Legislația în vigoare de atunci prevedea alegerea președintelui de către parlament. Peste un an, în 1991, prin Legea nr. 720-XII din 18 septembrie 1991 „Cu privire la alegerile președintelui Republicii Moldova”, pentru alegerea președintelui a fost stabilit sufragiul universal direct, confirmat mai apoi în Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29 iulie 1994, art. 78. Ulterior, faimosul act de modificare și completare a Constituției Republicii Moldova din 5 iulie 2000, prin Legea nr. 1115-XIV din 5 iulie 2000 a instituit alegerea președintelui Republicii Moldova de către parlament. Astfel, conform redacției actuale a art. 78 din constituție, președintele Republicii Moldova este ales de parlament prin vot secret.

Președinte al Republicii Moldova poate fi ales cetățeanul cu drept de vot care are 40 de ani împliniți, a locuit sau locuiește permanent pe teritoriul Republicii Moldova cel puțin 10 ani și posedă limba de stat. Este ales cetățeanul care obține votul a trei cincimi din numărul deputaților aleși. Dacă nici un candidat nu întrunește numărul necesar de voturi (61), se organizează al doilea tur de scrutin între primii doi candidați stabiliți în ordinea numărului descrescător de voturi obținute în primul tur. Dacă și în turul al doilea nici un candi-

dat nu întrunește numărul necesar de voturi, se organizează alegeri repetate. În cazul în care și după alegerile repetate președintele Republicii Moldova nu este ales, președintele în exercițiu dizolvă parlamentul și stabilește data alegerilor în noul parlament. Rezultatul alegerilor pentru funcția de președinte al republicii este validat de Curtea Constituțională. Candidatul a cărui alegere a fost validată depune jurământul în fața parlamentului și a Curții Constituționale cel târziu la 45 de zile după alegeri. Mandatul președintelui Republicii Moldova durează patru ani și se exercită de la data depunerii jurământului. Președintele își exercită mandatul pînă la depunerea jurământului de către președintele nou ales. Constituția Republicii Moldova prevede *expressis verbis* doar două condiții pentru prelungirea mandatului prezidențial: în caz de război și în caz de catastrofă.

Cercetînd problema reglementării juridice a participării persoanei la exercitarea puterii prin reprezentanți, nu putem să nu ne oprim asupra aspectului dreptului cetățeanului de a revoca reprezentanții aleși, dacă aceștia nu îndeplinesc speranțele și năzuințele poporului care l-au ales. Responsabilitatea în fața legilor este una dintre trăsăturile fundamentale ale regimurilor democratice. Este o obligație ce revine reprezentanților oficiali de a îndeplini îndatoririle corect și de a răspunde pentru modul în care își îndeplinesc atribuțiile și îndatoririle. Această abilitate se poate exprima prin: (a) răspunderea președintelui față de popor; (b) răspunderea colectivă a miniștrilor dintr-un guvern față de parlament; (c) răspunderea deputaților față de alegătorii lor; (d) răspunderea funcționarilor publici pentru legalitatea deciziilor luate.

Răspunderea colectivă a miniștrilor dintr-un guvern prevede ca fiecare ministru să poarte responsabilitate nu numai pentru activitatea sa, ci și pentru activitatea altor miniștri. Ministrul nu poate să nu fie de acord cu acțiunile guvernului în întregime, în acest caz el trebuie să-și dea demisia. Atunci cînd printr-o interpelare se atacă politica generală a guvernului, este pusă în joc răspunderea colectivă a miniștrilor. Votul de încredere privește întreg guvernul. Atunci cînd interpelarea vizează numai un singur ministru, votul de încredere îl privește numai pe acesta. Dacă primul-ministru se solidarizează cu ministrul vizat, votul de încredere se referă la întreg guvernul.

Răspunderea politică a miniștrilor implică, în conformitate cu opinia unor autori, o culpă a celui ce răspunde, implicit încălcarea unor norme și principii de drept, cele ale dreptului constituțional sau, după caz, ale dreptului administrativ. După alți autori, răspunderea colectivă echivalează cu lipsa de răspundere. Guvernul poartă răspundere politică în fața parlamentului. Demiterea este cea mai severă sancțiune în cazul răspunderii politice a guvernului. Cu toate acestea, răspunderea politică a miniștrilor nu este suficientă pentru a asigura o bună guvernare, opinează M. Orlov.

Responsabilitatea politică cuprinde și noțiunea de „responsabilitate ministerială”. Se cere a face o distincție între „responsabilitate ministerială” și „responsabilitate guvernamentală”, așa cum s-a făcut în constituțiile mai multor țări.

În dreptul constituțional al mai multor țări se dă preferință noțiunii „responsabilitate ministerială”. Prin folosirea sintagmei „Lege privind responsabilitatea ministerială” este limpede că s-a vrut a

se conferi acestui act normativ un conținut mai larg, care să excedeze responsabilitatea guvernamentală, incluzând, după opinia noastră, și responsabilitatea altor persoane care, nefiind membri ai guvernului, dețin demnități asimilate cu funcția de ministru.

Prin urmare, conținutul Legii privind responsabilitatea ministerială nu trebuie limitat numai la cazurile de „răspundere și pedepsele membrilor guvernului”, ci trebuie să cuprindă norme care privesc și funcțiile asimilate cu funcția de ministru, chiar dacă unele dintre aceste norme sînt aplicabile numai membrilor guvernului, astfel nu se poate explica de ce legiuitorul constituant s-a referit la responsabilitatea ministerială, și nu la „responsabilitatea guvernamentală”.

Ideea responsabilității ministeriale a pornit de la conștientizarea faptului că puterea executivă trebuie să aibă responsabilitatea tuturor acțiunilor sale. Această responsabilitate a puterii executive nici în regimurile monarhice, caracterizate prin lipsa absolută a răspunderii suveranului, nici în cele republicane nu poate să cadă asupra șefului statului. Responsabilitatea prezidențială este limitată și nu se poate întinde asupra tuturor faptelor guvernului, de aici și responsabilitatea miniștrilor, care sînt auxiliari șefului de stat. Responsabilitatea puterii executive reprezintă o condiție esențială a democrației, a statului de drept. Avînd în vedere faptul că miniștrii au libertate deplină de decizie, s-a considerat că este corect ca ei să fie răspunzători pentru actele abuzive sau ilegale pe care le comit.

Sistemul responsabilității ministeriale a devenit unul dintre princi-

piile democrației în majoritatea statelor. El constituie fundamentul sistemelor de guvernămînt democratice, sub toate cele trei aspecte ale sale: responsabilitățile politică, penală și civilă. Din păcate, pentru guvernării din Republica Moldova adoptarea legii care să reglementeze propria răspundere nu este o urgență. Legislația Republicii Moldova nu reglementează tragera la răspundere juridică (penală și civilă) a miniștrilor. „Or astfel de prevederi trebuie să existe, după modelul statelor democratice, și să fie cuprinse într-o lege specială, care să reglementeze răspunderea ministerială pentru cele mai frecvente și periculoase fapte, săvîrșite de miniștri în exercițiul funcției, să stabilească pedepse adecvate și o procedură deosebită, pentru ca aceștia să nu poată influența organele de anchetă și de judecată, avînd în vedere puterea și autoritatea de care dispun. În lipsa unei legi speciale, miniștrii, în caz de săvîrșire a unei infracțiuni, poartă răspundere după regulile generale stabilite de legislația penală, fără a se ține cont de faptul că postul pe care îl ocupă persoana respectivă poate intimida organul de cercetare și anchetă penală” [2, p. 77].

Așadar, responsabilitatea ministerială, ca principiu, este considerată legitimă, justă și necesară. Este legitimă, deoarece este drept ca fiecare cetățean care ocupă o funcție a statului să fie responsabil pentru actele sale. Dreptul este guvernat de ideea că omul este liber. Principiul libertății omului ne conduce la principiul responsabilității fiecăruia pentru faptele sale. Responsabilitatea este în același timp și justă, deoarece nimeni nu este obligat să ocupe funcția de ministru, fără voia

sa. Din moment ce o persoană acceptă această funcție, ea acceptă și responsabilitatea care-i revine.

Responsabilitatea miniștrilor este și necesară, pentru că prin intermediul ei se poate garanta respectarea legii de către aceștia. Spre regret, instituția contenciosului administrativ în țara noastră reglementează doar tangențial răspunderea miniștrilor. Pentru ca democrația să nu rămînă o simplă declarație, legiuitorul trebuie să stabilească un sistem echitabil de răspundere a Statului în fața cetățeanului și a cetățeanului în fața Statului, în consens cu constituția țării. În lipsa cadrului legislativ, reformele începute vor bate pasul pe loc încă mult timp. Guvernării nu se grăbesc să adopte legi care să reglementeze răspunderea lor față de cetățean. Responsabilitatea administrației, ca și legalitatea, sînt principii de bază determinate pentru buna guvernare și edificarea statului de drept.

Referințe bibliografice

1. M. Cernencu, C. Ciurea. *Alegirile într-o societate democratică*. Școlile asociate UNESCO. Chișinău, 2002.
2. Gh. Costachi. *Statul de drept: între teorie și realitate*. Chișinău, 2000.
3. A. Iorgovan. *Dreptul constituțional și instituțiile publice. Teoria Generală*. București, 1994, 503 p.
4. *Quo vadis, Moldova?* Administrația publică. Chișinău: Tipografia Centrală, 2002.
5. N. Grădinaru. *Responsabilitatea ministerială*. În: *Legea și Viața*, nr. 6, 1999.